Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 1. | Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 3. січня, 1922. | VOL. XXX. | No. 1. | Jersey City, N. J., Tuesday, January 3, 1922. | THREE CENTS

НА НОВИЙ РІК І РІЗДВО

ПАМЯТАЙТЕ ПРО БОНДИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЗИЧКИ!

КОНФЕРЕНЦІЯ ОБМЕЖУЄ ВЖИВАННЄ ВОЗДУШНИХ КОРАБЛІВ

НОВІ НЕПОРОЗУМІННЯ МЕЖИ АНГЛІЄЮ ТА ФРАНЦІЄЮ ЩОДО СУБМАРИН.

ВАШІНГТОН, 30. грудня. — Англійські та французькі делегати знов займали увагу цілої конференції для зменчення морських зоружень.

Коли прийшло до поновленої дискусії над справою правил, які мають обовязувати держави щодо вживання підводних лодок у війні, англійський представник знов критикував остро Францію. Лорд Лі оф Фергем зараз на вступі своеї промови заявив, що англійська адміраліція побоюється, що Франція думає уживати своїх підводних лодок проти Англії і то проти її торговельних кораблів. На доказ, що такі побоювання зі сторони Англії є що найменче оправдані, англійський делеґат зацитував (навів) статтю одного визначного французького морського капітана у французькій фльотній ґазеті, видаваній під зарядом французького морського ґенерального штабу. В тій статті, яка має майже офіціяльний (урядовий) характер, а яка була писана два роки тому, автор обороняв вживанне Німеччиною підводних лодок проти англійських торговельних кораблів та вихвалював субмарини як спосіб на поваленне морської сили Англії. Офіцир, котрий се писав, нині займає високе становище у французькій фльоті; який вплив буде він мати на французьких моряків підводних суден, легко собі представити. Тому Французи зробилиби добре, якби приняли без дискусії пропозиції Рута.

Французький представник Де Бон перший відповів на закиди англійського репрезентанта. Він певенив, що французька держава або фльота відповідає за статтю французького морського офіцира. За неї відповідає лише він самий, бо се його приватні погляди. В подібний спосіб говорив другий французький представник, Саро. Він боронив Францію не лише перед закидами лорда Лі оф Фергем, але й перед закидами, часто повторюваними у Франції, щоби Франція радше старалася сплатити довги як будувати велику фльоту. Саро впевняв, що Франція задумує зробити і одно і друге.

Японський делеґат Ганіґара просив о відложенне конференції, поки японські делеґати не віднесуться до свого уряду в Япані о інструкції в справі згоди щодо резолюції Рута і дістануть від нього відповідь. На тім відложено раніше засіданне та покінчено покищо дебату над американським внесенням щодо правил для вживання субмарин вчас війни.

СПРАВА ВОЗДУШНИХ КОРАБЛІВ.

Пополудневе засіданне конференції займалося все виключно справою кораблів, призначених до перевозу воздушних кораблів та аеропляінів.

Американський делеґат Гюз предложив, щоби Злучені Держави мали 80,000 тон кораблів для воження аеропляінів, Англія також 80,000, а Япан 48,000 тон. Коли, однак, котра держава мала уже дня 11. падолиста 1921 року (себто в день починання конференції) більше кораблів для сеї цілі, то вона не має бути обовязана їх розбирати. Англійський представник зажадав прибільшення сьої містоти для Англії. За ним висунули подібні домагання японський, французький та італійський представники.

Остаточно згоджено ся на те, щоби Злученим Державам та Англії признати по 135,000 тон містоти для воження аеропляінів, Японови 81,000 тон, а Франції та Італії по 60,000 тон. Подробиці пляну відослано до комісії воєнних морських знатоків.

КАТАСТРОФА НА НАДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 30. грудня. — Коло семої години вечером ідучий на полудне особовий поїзд надземної зелізниці наїхав на другий поїзд, що задержався коло Сорокової вулиці через попсуття мотору.

Моторовий кондуктор ідучого поїзда думав, що поїзд перед ним в руху. Коли він побачив, що він стоїть, і хотів задержати свій поїзд, уже було за пізно. До того, як він каже, гальми не функціонували як слід. Наслідки зударення були страшні. Перші два вози ідучого поїзда були з дерева, а всі слідуючі зі зеліза. Стоячий поїзд був увесь зі зеліза. Сі обставини лише додали сили зударенню. Передні стіни двох перших возів ідучого поїзда розлетілися від удару на куски, а бічні стіни возів засунулися на задні вози стоячого поїзда як одна рура далековида заходить на другу. Виглядало се, немовби задний поїзд хотів проковтнути передний. Коли передний віз уже задержався на послідним возі стоячого поїзда, другий віз ідучого поїзда влетів цілим розгоном на перший віз ідучого поїзда і засунувся на него в подібний спосіб.

Наслідки випадку для людий були тяжкі. Одного чоловіка, що сидів на першій лавці в першім возі ідучого поїзда, забило на місци. Його ще досі не розпізнали. Кромі сього було ранених, лекше та тяжче велике число людий. Рахують їх на 40. Декотрі сиділи в румовищах поїздів через кілька годин, поки поліція та пожарна сторожа не прорубали стіни поїздів та не добули їх звідти.

До Відділів, Членів і Члениць У. Н. Союза.

Прийшов новий рік, 1922. Приніс він зі собою людям нові надії. Народам невільним приніс надію на волю. Приніс надію на волю й українському народови.

Але та воля сама собою не прийде, хотяйби не знать який був щасливий 1922 рік для Українців. Вона прийде тільки яко вислід праці і боротьби цілого українського народу і кождого Українця та кождої Українки зокрема — для сеї одної мети: освободження цілої української землі з наїзду ворогів.

У тяжкому лихоліттю України в останніх минулих роках ставали їй до помочі і до оборони Українці в Америці, котрі сюди прибули яко емігранти з рідної землі. А особливо Українці Галичини в Америці боронили з усіх сил нападений Ляшнею свій рідний край, свою Галичину. Рік минулий записався доброю памяткою в сій помочі. Була се поміч моральна — протестами проти наїзду Польщі, а також матеріяльна — грошевою підмогою голодуючим в Галичині і її законному Українському Правительству на вигнанню.

Поміч Правительству Петрушевича — то була боротьба американських Українців за вільність і самостійність Галицької України, боротьба дуже важна для старого краю, котрий тепер під польським баґнетом не може слова одного сказати в обороні своєї зрабованої вільности.

Ту боротьбу виявили американські Українці через підпертє Позички Національної Оборони Українського Правительства Галичини.

Зокрема слід зазначити, що Відділи і Члени Українського Народнього Союза горячо підперли першу українську державну позичку в Америці. За се належиться їм вповні заслужене признаннє.

Але, на жаль, та перша українська позичка, хотяй невелика, а ще не довершена. Не довершено її в 1921 році і старий рік передав довершеннє її в спадку новому рокови, 1922.

Новий рік має до сповнення нові великі завдання. Длятого годі його обтяжувати надмірно сим, чого не зроблено в минувшому році.

Не тільки Україну і Галичину в Европі ждуть нові завдання, нові труди і нові бої, — але також український загал і всі громади та кождого громадянина і кожду громадянку Українку в Америці ждуть такісамі завдання, труди і бої. І тому треба як найскорше сповнити торічні обовязки, а готовитись до виконання нових.

Українська позичка, яка повинна була бути довершена торік, повинна тепер бути довершена як найскорше, і сейчас потому велика українська громада в Злучених Державах повинна зібрати свої сили до скріпленої нової помочі старому краєви в його нерівній боротьбі за визвіл з ляцького наїзду.

У сій справі ми сьогодня відкликаємося спеціяльно до всіх Відділів і всіх Членів та Члениць Українського Народнього Союза:

Браття і Сестри: — Наша орґанізація є стоваришеннєм братської любови, яка велить всім помагати одному у великій потребі, а найбільше матері-вдові і дітям-сиротам. Нині наша Галичина се мати-вдова, бо без волі, а всі її діти — сироти. Вона потребує найбільшої помочі. Тож памятаймо про неї передівсім!

В день Нового Року і Різдва Христового нехай Відділи У. Н. Союза і Члени та Члениці тямлять про довершеннє Української Національної Позички в Злучених Державах!

Заклинаємо Вас в імя рідного краю невільного, потрудіться з усіх сил, щоби з початком 1922 року ціла позичка була підписана і навіть переписана! Нехай не буде ані одного українського товариства, особливо Відділу У. Н. Союза, котре не купило би українського бонда, ані теж ані одної української родини або й поодинокого Українця чи Українки, що в них не було-б українського бонда! А тоді повний успіх осягнеться скоро і не буде втіха ворогам Ляхам але нашим браттям і сестрам в нашій Галичині, що їх браття американські вміють зачате діло довершити і вміють постояти за вільність рідного краю.

Желаємо всім Членам і Членицям У. Н. Союза з Новим Роком усього найкрасшого а разом з ними желаємо рідному краєви повної волі і незалежности в сім. 1922. році.

Джерзи Сіті, Н. Дж., 1. січня, 1922.

ЗА ГОЛОВНИЙ УРЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

Семен Ядловський, гол. предсідатель; Іван Каштанюк, гол. рекорд. секр.
Роман Слободян, гол. фінан. секр. Василь Левчик, головний касієр.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ СКЛИКАЄ ФАРМЕРСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШІНҐТОН, 30. грудня. — Президент Гардинґ приказав нині секретареви (міністрови) рільництва Волесови скликати до Вашінґтону конференцію фармерів для всесторонного розглянення фармерських справ.

Після слів президента Гардинга конференція малаби розділитися на дві части. Наперед малаби розглянутися за якими средствами зараджения теперішним, біжучим трудностям; відтак малаби застановитися над більше постійними справами, як над відношенням американського рільництва до американського промислу і т. п.

Секретар Волес заявив, що він зараз приступить до установлення дати такої конференції та до зложення спису осіб, що мають бути на неї закликані.

ПЕРШИЙ ДЕНЬ ДЕБСА НА ВОЛІ.

Від свого повороту до місцевости замешкання Дебс тільки й робив, що приймав гостий, які відвідують його тисячами. Зараз на другий день по його приїзді тих гостий було тільки, що Дебс міг зїсти снідання аж коло полудня. Потім мусів знов говорити з гостями та ґазетярами, та взявся читати листи та телеграми, котрих прийшло до нього понад пять тисяч.

Як кажуть, Дебс задумує виїхати з відчитами по Злучених Державах. В тій цілі мають до нього приїхати незадовго заряд соціялістичної партії, з рамени котрої він мавби урядити ті відчити. Якби се показалося правдивим, то поголоски про його виступленне зі соціялістичної партії та приступленне до ново основаної большевицької партії виявилобся як неправдива чутка, розпускувана правдоподібно осцувателями сеї партії для приєднання членів в хлопоправський спосіб.

СПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ ҐАЛИЧИНИ НА ПЕРШОМУ МІСЦІ

(Спеціяльна телеграма „Свободи").

ПАРИЖ, 31. грудня. — Серед тутешніх дипльоматів, французьких і чужих, богато говорять тепер про справу вирішення державного становища української Галичини. Притоку до такого зацікавлення сею справою дала конференція аліянтської Найвисшої Ради, яка збирається в Кан, у Франції, а яка має занятися справою української Галичини.

Українці а також і Поляки готовляться до сеї конференції і готовлять свої сили. Покищо Польща має надію тільки на Францію, а ми маємо надію на Англію, Італію і Японію, але треба пильно працювати проти польських доносів і провокацій. Вони ще й досі називають перед аліянтами всіх Українців большевиками і кажуть, що лише вони спосібні удержати лад і порядок в Галичині. Проти сих доносів треба безупинно працювати вияснюванням нашої правди і злобної польської брехні.

Американські Українці богато поможуть справі визволу Галичини протестами й оголошуванням польських злочинів в окупованих Польщею українських краях. П.

БРИТАНСЬКИЙ ВІЦЕАДМІРАЛ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ ЗАПОВІДАЄ ПІД НОВИЙ РІК ВІЙНУ ПРОТИ ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН, 31. грудня. — Віцеадмірал британської воєнної фльоти Дж. А. Баллард заявив, що домагання Франції про велику фльоту підводних лодок спонукають Велику Британію робити приготовання проти Франції.

Він сказав:

„Всі документи в певній шафі в бюрі адміраліції, від котрої лиш чотири особи має ключі, будуть мати напись: „Найбільша тайна. Вказівки для офіцирів на випадок війни з Францією".

В ІРЛЯНДІЇ ЩОРАЗ ТО ЗРОСТАЄ ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЗА ПРИНЯТТЄМ ЛОНДОНСЬКОГО АНГЛІЙСЬКО-ІРЛЯНДСЬКОГО ДОГОВОРУ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 31. грудня. — В Ірляндії зачинається рух за приняттєм лондонського англійсько-ірляндського договору.

Рада округа Фіт приняла резолюцію, в якій заявляється за приняттєм договору.

Таксамо рада в Кут Гил приняла подібну резолюцію.

Також інші громадські збори від Корк аж до Тірон прилучуються одні за одними до загальної думки, щоби ірляндський революційний парлямент приняв лондонський договір.

Кромі того ріжні айриські хліборобські товариства приєднуються до загального домагання, щоби договір принято.

Делеґати 40 клюбів шин-фейнерів (ірляндських самостійників) також заявились за приняттєм лондонського договору.

СТУДЕНТИ-МОСКВОФІЛИ.

БЕРЛІН, 10. грудня. (Вл. кор. „Свободи"). — При спілці студентів-Росіян у Берліні утворилось „малоросійское землячество" зі студентів, уроженних у „Малоросії". На чолі „землячества" стали студенти Корвин-Піотровський, Леванович і Янченко. Ця „президія" рівночасно є й цілим „землячеством", бо инших членів там немає... Не зважаючи на таку свою малу чисельність (спілка студентів-Українців у Берліні має близко 150 членів), нова москвофільська ґрупка випустила досить голосну й нахабну відозву, в якій, між иншим, говориться:

„При російськім студентськім союзі в Німеччині утворилось „малоросійське земляцтво". Насамперед воно має метою утворити більш тісний звязок між студентами-малоросами в ціли культурної праці й взаїмної допомоги. Орґанізація подібних земляцтв є необхідна.

„Помимо зазначених завдань самий факт утворення малоросійських земляцтв буде противагою тим дрібним (!), міщаним по своєму складу (?) орґанізацій Українців, які вперто намагаються утворити ілюзію іствування „самостійної України" з протилежними Росії й російській культурі державними тенденціями та інтересами.

Необхідно встановити картину дійсного стану річей, зробити очевидним факт, що самостійні українські орґанізації обєднують незначний відсоток емігрантів-малоросів, що здебільшого вони належать до російських орґанізацій і цураються самостійництва. Треба, нарешті, показати, що ріжні „правомочні представники" ріжних українських урядів та держав нікого не репрезентують, крім жменьки своїх партійних однодумців".

Цей бойовий тон можна пояснити або доброю платнею, одержаною від когось, кому самостійна Україна є сіллю в оці, себ-то від большевиків або московських чорносотенців, — або ображеною амбіцією. В тім чи иншім випадку спілка студентів-Українців у Берліні може тільки тішитись, що ці темні мюдці не належать до її складу, а мають тепер свою власну орґанізацію — з трьох осіб.

525381

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays. at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РІК БОРОТЬБИ І НАДІЇ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Минув ще один рік у житті нашого многострадального народу — тяжкий рік, крівавий рік, чорний рік. Кожен з його 365 днів є відзначений якою-небудь сумною чи крівавою подією, яка сталася денебудь на великих просторах української землі — в Галичині, чи на Великій Україні, чи на Буковині, чи на Карпатській Україні. Скрізь текли українські сльози, скрізь проливалась українська кров, скрізь ранилася українська душа.

І що найгірше, не було в минулім році ні одного кутка на великій українській землі, де український нарід почував би себе вдома, в своїй хаті. Всюди його око стрічало менш чи більш брутального окупанта: Москаля, Ляха, Волоха, Чеха. Не мав український нарід куди нести свій жаль, свої нарікання, де виплакатися на рідних грудях, де відпочити на хвилину, де набратися свіжих сил. Скрізь було те саме: Скрізь ми були „на нашій — не своїй землі"...

На порозі Нового Року ми оглядаємося на цей хрестний шлях, що пройшов наш нарід у минулім році, на цю дорогу страшних мук і терпінь, на цю Голгофу — й проте в нашім серці не знаходять собі місця ані розпука, ані зневірре. Бо муки нашого народу в пережитім році були не муками вмираючого, а муками, що неминуче бувають при кождім народженні.

„В муках ти родитимеш чад своїх!" — прокляв Господь нашу праматір Еву. Цей проклін тяжить не тільки на поодиноких людях, але й на цілих народах. Як людська дитина не може народитися на світ без мук, так і цілий нарід не може дійти до свого повного національного буття, не пройшовши попереду через великі муки й терпіння.

За стародавніх часів, як оповідають скандинавські перекази, був звичай, що називався „пробою вогнем". В одній поемі Ібсена оповідаєть, як та „проба" переводилася. Корвежці мали собі вибрати короля, й вже більшість погодилася на одній особі. Та вороги того короля сказали, що він не син свого батька, й зажадали, щоб його мати витримала „пробу вогнем", аби довести законне походження свого сина. На це пристали всі. Матері дали в руки кусок розпеченого заліза, й вона, не зойкнувши, пронесла голими руками те зелізо через двір. Вистоявши, таким чином, „пробу вогнем", мати тим довела, що син її прийшов на світ по закону, й тим одкрила йому шлях до престолу.

Сучасні лагіднійші звичаї не допускають таких жорстоких „проб" над поодинокими людьми. Та для народів „проба вогнем" зісталася в цілій своїй жорстокости. Історія невблаганно вимагає, щоб нарід, який претендує на „престол", себ-то на самостійне істнування й державність, довів своє право на цей „престол", довів своє законне походження від того пня, з якого ростуть народи-господарі, а не народи-раби. І для цього історія має лише один спосіб: пробу вогнем.

Для чого-ж ці муки народження, нащо та жорстока проба вогнем? Чи є в тім всім який-небудь сенс? Чи не краще було-б, щоб народи доходили до осягнення своїх національних ідеалів без таких великих жертв?

Мабуть, що в-цім таки є якийсь сенс. Бо що легко добувається, те легко й губиться. А чим вища мета, тим більші й жертви, які треба покласти на її осягнення. Що-ж може бути вищого, кращого й коштовнійшого, ніж національна свобода? Тому й жертви, які нарід кладе на вівтар цеї ідеї, роблять її тим святійшою й більш пожаданою.

Коли ми отже кажемо, що минулий рік в історії українського народу, відзначений нечуваними муками й жертвами, все-таки не дає й не повинен давати підстави для розпуки й зневірря, — то це тому, що ті муки й жертви були „пробою вогнем" для нашого народу. І він ту пробу вистояв!

Не пасивно, не покірно й слухняно, як віл у ярмі, а як Прометей, прикутий до скелі, але не зламаний духом і тілом, переносив наш нарід знущання своїх гнобителів. Судороги, від яких раз-у-раз здрігалось наше народне тіло, були не судорогами вмираючого, що корчиться в останніх муках, а рухами скутого велетня, що намагається пірвати свої кайдани. Від тих рухів скутого Прометея здрігалися гори, а серце гнобителів наповнялися страхом!

Лише на Буковині й на Карпатській Україні рік пройшов без поважнійших маніфестацій національного українського характеру. Мадярське панування в Карпатах і антинаціональна політика наших „народніх" провідників у давнійшій ц-к. Буковині ще до нині там відчуваються, наші народні маси в цих землях ще й досі як-слід не дійшли до повної свідомости свого національного „я". Але в Галичині й на Великій Україні, в цих головних осередках нашого народу, — Тут цілий рік, не вгаваючи, кипіла завзята боротьба, й не було такого дня, щоб вороги-окупанти почували себе тут твердо й безпечно.

Цілий рік, день-у-день і місяць-у-місяць, непрошені гості почували себе тут у стані облоги. Не мали вони тут ані дня, ані години спокійної. Фізична сила була в їх руках, але ще раз справдилася стара правда, що багнетами можна зробити все —на них тільки сидіти не можна...

Так, минулий рік був для українського народу крівавим роком, чорним роком. Але разом з тим це був і рік боротьби, боротьби завзятої й безупинної. А де є боротьба — там є й надія!

Тому нема й не повинно бути в наших серцях місця для розпуки й зневірря, коли оглядаємося на жертви, які приніс у минулім році український нарід за-для свого визволення. Мимо тих жертв і мук нарід вступає в Новий Рік з незломаною силою й палаючою душею. Палає душа народня змаганнем до волі й правди, а сила — хіба-ж можна зломити силу 40-міліонового народу, що дав стільки доказів свого права на самостійне життє? А коли є український нарід, то мусить бути й Україна.

І вона буде. Може ще не нинішнього року, бо що таке один рік в історії великого народу! Але вже ранішня зоря займається, вже на сході небо яснiє, й з первісного хаосу, з крівавого руману виростають хоч не зовсім ясні, але грандіозні контури нашог сонця — единої, великої Соборної України.

Берлін, у грудні. Радянин.

ПРОТЕСТУЙМО!

Протестумо проти окупації Польщею укр. Галичини!

Протести посилати в перших днях січня на адресу:

ALLIED SUPREME COUNCIL, CANNES, FRANCE.

УКРАЇНА В 1921-ім РОЦІ.

(Від власного кореспондента).

Замість зединеної, вольної, незалежної України—українські землі поділені чужими і ворожими державами на **чотири** части:

1) Українська Соціялістична Радянська Республика, яка в дійсности є провінцією Російської Соціялістичної Федеративної Совітської Республики, обнимає переважну часть тих українських земель, які до революції 1917-ого року знаходились під ярмом російської царської імперії.

2) Під польським ярмом знаходяться з українських земель, поневолених бувшою російською царською імперією, ті части, які Совітська Росія і Радянська Україна відступили Польщі на основі договору в Ризі.

З українських земель, які до кінця світової війни належали до Австро-Угорщини, під польським ярмом знаходиться Галичина.

3) Під румунським ярмом знаходиться українська часть Бесарабії, відірвана Румунією від Придніпрянської України, і українська часть Буковини, захоплена Румунією при розпаді Австро-Угорщини.

4) Закарпатську Україну, яка до упадку Австро-Угорщини належала до угорської держави. Мирова Конференція в Парижі, заключуючи мирові договори з Німеччиною, Австрією й Угорщиною, прилучила як „автономну країну" до Чесько-словацької Республики.

Такий загальний стан українських земель в 1921-ім році.

Живе тіло українського народу, розірвано на чотири куснi, стікає кровю під чужим ярмом...

* * *

1. РАДЯНСЬКА УКРАЇНА.

Українська Соціялістична Радянська Республика є самостійна держава, яка остає в тіснім братнім союзі з Російською Соціялістичною Федеративною Совітською Республикою. Сей союз обнимає війскові, фінансові і господарські справи, які для обох Республик є спільні.

Така є **форма** державности Радянської України і її союза з Совітською Росією.

А **зміст?**

Перше всего ті справи, які нібито є „спільні" для Радянської України і Совітської Росії, в дійсности зовсім **не є спільні.** Нема спільного органу, утвореного обома державами, який управляв би тими справами. Управляє ними **російський** народній комісар для війскових справ, **російський** народній комісар для фінансових справ, **російські** народні комісарі для окремих галузий господарських справ. В усіх сих справах: війсковій, фінансовій господарській Україна не має ніякої самостійности тільки є звичайною російською провінцією, яка підлягає волі російського совітського уряду.

Отже, — держава без свого війска, без своїх фінансів, без свого господарства. Держава, яка підлягає війсковій, фінансовій і господарській політиці **иншої** держави. Чи можна таку державу вважати самостійною державою?

Одначе самостійність Радянської України і в тих областях державного життя, які не є спільні з Совітською Росією, є тільки фіктивна.

Пануючою партією в Совітській Росії є Російська Комуністична Партія, а пануючою партією в Радянській Україні є організація Російської Комуністичної Партії на території України, т. зв. Комуністична Партія большевиків України. Отже та сама Російська Комуністична Партія, яка править Совітською Росією, править також Радянською Україною—через комуністичну Партію большевиків України.

Зрештою навіть **фікцію** державної самостійности України піддержується не все, тільки там, де того треба.

Прим. в нотах до Злучених Держав Північної Америки до Британійської Імперії до Франції й инших великих держав Західної й Середньої Европи — ніколи не виступає Радянська Україна як самостійна держава. Тут промовляв тільки Чічерін, народній комісар закордонних справ Совітської Росії. І промовляв так, що не остає ніякий сумнів, що Совітська Росія обнимає також українські землі.

Тільки в відносинах з державами, які межують з Радянською Україною (Польща, Румунія), побіч Чічеріна виступає **иноді** також народній комісар закордонних справ Радянської України, Раковський. Се тоді, коли Совітській Росії **вигідно** в якійсь справі закритися тим, що ся справа, мовляв, відноситься не до Совітської Росії тільки до Радянської України.

При такім „тіснім братнім союзі" з Совітською Росією правительство Радянської України як би навіть дійсно хотіло державної самостійности України, то було би зовсім оперетковим правительством. Бо що значить правительство без власного війска, власних фінансів і власної господарської політики? Приходилося би хиба починати державну самотійність **повстанням** війскової, фінансової й господарської залежности від Совітської Росії.

Одначе — як сказано — в дійсности ніякого від Совітської Росії незалежного правительства Радянської України нема, бо Україною править Російська Комуністична Партія через Комуністичну Партію большевиків України.

Що до Комуністичної Партії большевиків України належать також Українці, — се справи не зміняє. Се — ті (поминувши „Українців" тільки з назви), яким або сліпа віра у правдивість усего того, походить від російського комунізму, або просто втрата віри в те, що Україна може опертися Совітській Росії, зломила національний хребет і зробила їх слухняним знаряддем Російської Комуністиної Партії.

Найліпшим потвердженнем сих слів являється досвід Винниченка, який поїхав був на Радянську Україну повний віри в можливість праці над будовою української радянської державности в союзі з Совітською Росією, а вернув з тим, що така Праця абсолютно неможлива, що Совітська Росія хотіла зломити його національний хребет і зробити його знаряддем для покривання його іменем поневолення України.

Очевидно, ніяка держава не є ідеальна, скрізь є темні сторони і скрізь бачимо змагання до поправи.

Одначе в Радянській Україні змагання не є можливі. Державний лад Радянської України є опертий на фікції диктатури „пролетаріяту", яка є в дійсности диктатурою Комуністичної Партії большевиків України, що вважає себе единою партією пролетаріяту. Ся партія дуже добре оберігає свою диктатуру і нищить в зароді кожду організацію, навіть комуністичну, яка могла би виступити проти її диктатури.

Ярку ілюстрацію сього становища Комуністичної Партії большевиків України дає її відношення до української партії соціялістів-революціонерів. Ся партія приняла комуністичну програму, — а одначе її Центральний Комітет сидить в Харкові в тюрмі, а її Закордонна Делегація має замкнений вступ на Радянську Україну. Чому? Бо Комуністична Партія большевиків України не хоче допустити, щоби навіть ті українські елементи, які стоять на становищи комунізму, зорганізувалася як партія і витворили політичну силу, яка моглаби стати небезпечна диктатурі Комуністичної Партії большевиків України.

Про се відношення Комуністичної Партії большевиків України до української партії соціялістів-революціонерів я недавно писав докладно в окремій статті, отже тепер зазначую се відношення тільки загально.

При таких політичних умовинах майже виключена еволюція української державности в тім напрямі, щоб **форма** державної самостійности України виповнялася поволи також **змістом** державної самостійности українського народу, щоб Україна, признала Совітською Росією що-до **форми** окремою державою, ставала також що-до змісту державою українського народу.

Де політичний режім виключає еволюцію, там вибухає **революція.** І ми бачимо на території Радянської України постійне — то менше, то більше—полумя **повстань** проти радянської влади. Під **політичним** оглядом повстання звертаються проти залежности України від Совітської Росії; під господарським оглядом — проти господарської політики Совітської Росії на Україні, яка просто обрабовує українське селянство в користь Росії.

Сі повстання спричиняють, що радянська влада на Україні ніяк не може укріпитися.

Та чи стане в сих повстань сили, щоб визволити Україну від залежности від Совітської Росії й побудувати справді незалежну українську державну владу, — се питанне на яке готі відповісти.

В кождім разі ясна річ, що упадок радянської влади на Україні був би початком упадку Совітської Росії. І навпаки, упадок Совітської Росії звільнив би й Україну від окупації Совітської Росії.

Тоді виринає друге питанне: чи Україна зможе виставити потрібну силу, яка не дозволила би, щоб Україну знов заволювала та російська влада, яка обійме спадщину після большевиків?

Повстання на Україні звязує той державний центр, який остав після періоду Директорії Української Народньої Республики, себто Головний Отаман Петлюра і його уряд, зі своїми змаганнями. Безперечно, що сей центр має звязок з повстанцями.

Одначе було би дуже хибною політикою, коли-б—на випадок побіди повстань — сей центр захотів захопити державну власть на Україні в свої руки. Він має так мало звязків з українськими політичними трупами і так богато помилок у своїй діяльности (згадати хоч-би те, що тоді віджився варшавський договір з усіми польськими претенсіями!), — що він повинен би як найшвидше зробити місце **новій державній** владі, утвореній волею всего українського народу.

Стільки про **політичний** стан на тім українській території, яка творить Українську Соціялістичну Радянську Республику.

Господарський стан її — се що-раз більша руїна, спричинена радянським режімом та його наслідками взагалі і зокрема **визискуючою** господарською політикою Совітської Росії.

Культурний стан—також невідрадний Урядові радянські звідомлення говорять богато про розвиток української школи, літератури, науки, мистецтва, числячи все се заслугу радянської влади.

Перше всего є в сих звідомленнях богато прибільшення. Який може бути розвиток школи, літератури, науки, мистецтва, де нема книжки, паперу, олівця? Далі — чи може свобідно розвиватися людський дух в тій страшній неволі, якою є диктатура комуністичної партії? Де кождому робітничкови духа, коли він не є комуніст або не став зовсім слухняним знаряддем комунізму, грозить що-дня вязниця або смерть за „контрреволюційний спосіб думання"?

А потім — на скільки справді українська школа, література, наука, мистецтво розвиваються, то сей розвиток не є **заслугою** радянської влади, **тільки йде наперекір їй, змушуючи її до уступок.** Вистане згадати тільки протиукраїнські виступи голови правительства Радянської України Раковського, щоби стало ясно, що те правительство тільки примушено толерувати розвиток український культури.

Коли ще Галичина була під Австрією, Поляки на всі українські протести проти польського гнету відповідали: „Який се „польський гнет", коли під ним Українці і під політичним і під культурним і під господарським оглядом що-раз більше розвиваються!" Очевидно, промовчували Поляки, що сей український розвиток іде наперед **наперекір** Полякам, **поборюючи** ті перешкоди, які вони йому ставлять.

Так воно й на Радянській Україні. Коли-б не було періоду Української Центральної Ради і періоду Директорії, коли-б не було повстань проти радянскої влади, якби Совітська Росія без усіх тих перешкод була обняла пануванне й панувала на Україні, — то певне не було би й того українського культурного розвитку, який радянська влада вчисляє собі в заслугу.

А треба сказати—і се стверджують усі, які в останніх часах мали нагоду бути на Україні — що українська національна свідомість під впливом сеї чотиролітньої (1917-21) боротьби за українську державність зробила справді величезні поступи.

І в сьому запорука, що з сеї боротьби таки вийде самостійна, незалежна українська держава.

2. ПІД ПОЛЬСЬКИМ ЯРМОМ.

Зі становища міжнароднього права треба зробити ріжницю між тими українськими землями під польським ярмом, які до російської революції 1917-ого року належали до російської царської імперії (Холмщина, Підляще, Волинь) і між українською Галичиною.

Що-до посідання першої категорії українських земель, себто Холмщини, Підляша й Волині, які після розпаду російської царської імперії стали часто Української Народньої Республики, — то Польща старалася забезпечити собі посіданнє сих земель у варшавськім договорі з Головним Отаманом Петлюрою і опісля в рискім договорі з Совітською Росією й Радянською Україною. На сей останній договір покликається тепер Польща як на правний титул посідання сих земель. Вони, мовляв, належали до спадкоємців російської царської імперії, себто до Совітської Росії й Радянської України, які відступили їх Польщі, отже Польща набула сі землі правильним способом міжнароднього права.

Що правда, сього правного титулу Польща не є дуже певна. А саме з двох причин.

Перша причина та, що Польща дуже добре знає, що сі землі вона зрабувала українському народови та що український нарід, як тільки прийде до сили, ніяким чином ані варшавського договору Польщі з Головним Отаманом Петлюрою ані риського договору Польщі з Совітською Росією й Радянською, Україною не признає.

А друга причина ось-яка:

Польща дістала державну незалежність від держав антанти і згодилася на те, що **держави антанти мають визначити її східні границі.**

Доси держави антанти східних границь Польщі не визначили, бо ждуть, аж виясняться відносини на території бувшої російської царської імперії. Та колись ті відносини виясняться і тоді держави антанти приступлять до визначення східних границь Польщі. Отже Польща боїться, що тоді держави антанти не будуть звертати уваги на риський мир і не віддадуть Польщі всіх тих земель, які вона на основі риського мира собі забрала.

Що Польща має причину боятися, про се говорить т. зв. лінія Керзона, себто провізорична східна границя Польщі, визначена на засіданню Найвисшої Ради Мирової Конференції 8 грудня 1919. Ся границя йде так, що признає Польщі тільки Підляше, Холмщину і часть української Галичини, ведучи границю вузкою полосою по східнім березі Сяну.

Польща боїться, щоб ся границя не стала дефінітивна або щоби держави антанти не пересунули її ще більше на захід. Тому вона робить всі можливі заходи, щоб хоч деякі держави антанти (бодай менші, як Чехія, Румунія і т. д.) признали Польщі границю риського договору.

Словом, посіданне сих українських земель Польщею, се посіданнє злодія, який вічно боїться, що йому крадене добро відберуть.

Сей страх злодія опановує Польщу в найбільшій мірі щодо **Української Галичини.** Бо тут держави антанти виразно стоять на становищи, що Українська Галичина знаходиться під їх суверенністю (арт. 91. Сен-Жерменського договору), що Польща тільки з їх припоручення є тимчасовим военним окупантом української Галичини (на основі рішення Найвисшої Ради Мирової Конференції з 25. червня 1919), та що вони і тільки вони, держави антанти, мають право рішити долю української Галичини.

Власне протягом 1921-ого року се міжнародньо-правне становище української Галичини ствердила Рада Союза На-

ЛЕСЯ УКРАЇНКА.

НАВІЩО РОДИТИСЬ—І ЖИТИ В МОГИЛІ.

Сторононько рідна! коханий мій краю!
Чого все замовкло в тобі, заніміло?
Де-не-де озветься пташина несміло,
І знову замовкне... як глухо, як тихо...
Ой лихо!

Ой деж бо ти, воле, ти зоре таємна?
Чому ти не зійдеш на землю із неба?
Осяяти землю безщасную треба!
Ти бачиш, як все в нас покрила ніч темна?
Ти чуєш, як правду неправда скрізь боре?
Ой горе!

О, люде мій бідний, моя ти родино,
Брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні, незагойнії рани
На лоні у тебе, моя Україно!
Кормигу тяжку хто розбить нам поможе?
Ой Боже!

Колиж се минеться? Чи згинем без долі?
Прокляття рукам, що спадають без сили!
Навіщо родитись і жити в могилі?
Як маємо жити в ганебній неволі,
Хай смертна темнота нам очі застеле!
Ой леле!

В. САМІЙЛЕНКО.

ЛЮДСКІСТЬ.

Я вірю в красщий час, але душа болить!
Хотілось би тепер, у сю славетну добу
Душею піднестись, зрадіти хоч на мить,
Як не людий знайти, то хоч людську подобу.

Героїв час минув, — що-ж, будемо й без них!...
Але невже нема ні іскорки чесноти?
Невже крім пишних фраз та поривів дрібних
Нічого вже нема в найвисшої істоти?

Ми раді за прогрес, і от зі всіх країн
Ми на вистави йдем з культурностю своєю.
Колиж той буде час, що більше ніж машин
Ми виставим людий з високою душею?

Чи близко ті часи? А вже земля стара;
Вже підтоптались ми на довгій тій дорозі.
Чомуж не бачимо тих правди та добра,
Що так обридли вже в поезії й у прозі?

Ми розумом міцні, наш розум дав нам лад;
Ми й непросвічених уміем просвічати,—
І от, щоб наш прогрес не відступив назад,
Повинні ми держать набитії гармати.

О, розум, ось наш Бог! Ми по стількох віках
Таки знайшли його й утішили людину;
Та ставши мудрими, ми кинули на шлях
Найкрасшої душі людської половину.

Немає серця в нас. Колись кохались ми
Хоч без теорії, та щиро, серцем чистим;
Тепер міркуємо над світом і людьми
І над машинами, й над щастем особистим.

Найкрасші пориви, горячі почуття
Розсікли ми ножем холодним міркування,
І склали ми собі розмірене життя
Без глибини думок, без сили поривання.

Немає творчости, поезія в багні,
І філософію тепер ми осміяли.
А геній — нащо він для рою комашні? —
Нам будуть фабрики кувати ідеали.

І сумно за наш час, і шкода тих віків,
Що ніби нам дали великії успіхи;
І хочеться скорійш, щоб промінь заяснів,
Щоб серцеви знайти хоч небогато втіхи.

ції на засіданню 23. лютого в Парижі і загальні збори Союза Нації в Женеві. На засіданню 27. вересня.

Те саме ствердив англійський премієр Лойд Джордж у своїх заявах в англійській палаті громад на засіданнях 6 липня і 4 падолиста.

Та доки Польща держить українські землі під своїм пануванням, старається вона як найбільше винищити український нарід і його національну культуру, як найбільше скольонізувати українські землі польським елементом і насадити польську культуру, сподіючися, що сей насильно насаджений „польський стан посідання" може помогти її задержати ті українські землі на все під своїм пануванням.

Власне протягом 1921-го року Польща, заводячи адміністраційний поділ своєї держави на **воєводства**, поділили на воєводства також українські землі і навіть Галичину. Так само перевела також на українських землях **спис населення**, — очевидно так, щоб на українських землях українське населенне вийшло в меншости. В Галичині сей спис населення зустрівся з твердим опором цілого українського народу.

Докладно описувати польський режім на українських землях на сім місці не треба. Читачі знають його добре з чергових статтей. Є се найстрашнійша неволя, в яку може попасти нарід в теперішнім часі. І треба тільки великої терпеливости українського народу, який на землях, занятих Польщею, відзначається більше пасивним опором ніж активною обороною (що иншого в Київщині й на лівобережу, де ще живі запороські й гайдамацькі традиції), що доси тільки один Федак вистрілом у начальника польської держави Пілсудского і львівського воєводу Грабовського **ділом** запротестував проти тої страшної польської неволі.

Для характеристики польських настроїв супроти українських земель під польським пануванням треба зазначити, що всі польські партії, від явно україножерних до таких, що удають приятелів українського народу (прим. польська соціялістична партія), стоять на тім, що ріжні части українських земель треба адмініструвати окремо, та що ніяк не можна допустити зединення їх в одну адміністраційну одиницю. Бояться, що зединені українські землі швидше стануть сильні і скинуть польське ярмо. Отже треба їх дробити на слабі части і над роздробленими панувати.

На окрему увагу заслугує відношенне Польщі до Головного Отамана Петлюри, його уряду його армії і тих Українців, які разом з ним опинилися „в гостях" у польського „союзника". В 1920-ім році Головний Отаман Петлюра з своєю армією помагав Польщі у війні проти Совітської Росії й Радянської України. В 1921-ім році Польща риським договором розірвала союз з Головним Отаманом Петлюрою, його армією помістила в таборах інтернованих в як найгірших умовах, відмовилася виплатити його урядови ті суми, які була йому винна за вивезене добро з України, наслідком чого і уряд і вся еміґрація з Придніпрянщини попали в найстрашнійшу нужду, а в кінци на доманганне Совітської Росії й Радянської України викинула самого Петлюру й найвизначнійших ґенералів його армії з своєї території.

Ось який „союзник" — Польща для України! Та все таки, не вважаючи на страшну польську неволю, українське життє не завмирає. Воно сховалося в тайне підземлле (навіть український університет працює тайно!) і там працює до слушного часу, коли буде скинене польське ярмо.

3. ПІД РУМУНСЬКИМ ЯРМОМ.

Бесарабію признала Найвисша Рада Мирової Конференції в 1919-ім році Румунії. Що-до Буковини, то в Сен-Жерменськім договорі сказано тільки загально, що Румунія має дістати таку часть Буковини, яку їй пізнійше призначить Мирова Конференція (арт. 59.).

Одначе Румунія вважає і Бесарабію й Буковину часто своєї держави завела там свої закони, свою адміністрацію, переводить вибори до свого парляменту і т. д.

Про румунський режім на українських землях треба сказати коротко: Він такий сам як польський, себто змагає до повного винищення українського народу й румунізації української землі.

Особливо на Буковині, де Українці під Австрії осягнули цілий ряд прав і мали значний національний доробок, все те Румунія знищила. Українські школи перемінено на румунські, права української мови в державних урядах скасовано, про політичну свободу й не говорити.

Українці під румуським ярмом за слабі, щоб самі могла успішно обороняти своє національне істнування. Визволити може їх тільки ціла Україна.

4. ЗАКАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

Мирові договори держав антанти з Німеччиною, Австрією й Угорщиною постановляють що чесько-словацька держава має також обнимати „автономну територію Українців на південь від Карпат („le territoire autonome de Ruthenes an sud des Carpáthes" — арт. 54. Сен Жерменського договору).

Одначе автономії, запорученої сими договорами, Закарпатська Україна й доси не має. Се й було причиною уступлення ґубернатора Жатковича, який в Америці заключив був з Масариком, теперішнім президентом чесько-словацької Республики, договір про союз між Чехією й Закарпатською Україною. Один примір більше, як виглядає в дійсности союз слабою з сильним...

Чеська політика й доси не має на Закарпатській Україні ясної лінії. Чехи ще не рішилися, чи вважати сей край і нарід за часть України, чи за части Росії, чи творити якусь окрему місцеву народність. Ся неясність чеської політики відбивається шкідливо на мові в школі і в урядових установах.

Та при всіх тих хибах Закарпатська Україна аж тепер дістала змогу розвиватись. Там іде тепер праця, яку прим. Галичина почала ще в 1848-ім році. І не дивниця, що теперішне національне життє Закарпатських Українців нагадує в дечім галицький 1848-ий рік. Йдуть спори за мову, за правопис. Іде процес повертання змадяризованої інтелїґенції до Української народности. Рівночасно появилися часописи, політичні просвітній господарські орґанізації. На полі смерти, яким була Закарпатська Україна під мадярським ярмом, зійшло й росте українське національне життє.

З окрема треба зазначити, що причинюются до сього своєю працею галицькі Українці, які, втікши від польського ярма, знайшли тут змогу працювати на українській землі, для української справи.

Треба сказати, що Закарпатська Україна **вже є відзискана для України,** що українське національне життє вже тут не завмре, тільки буде розвиватися що-раз буйнійше.

• • •

В такім стані кінчать українські землї 1921-ий рік. Невеселий сей стан, одначе все таки товпи надій на красшу будучність.

Про се докладнійше напишу в окремій статті.

Прага, 4. грудня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

НОВОРІЧНІ ЖЕЛАННЯ.

(14 пойнтів).

1. Українцям — волі.
2. У. Н. Союзови — 50,000 членів.
3. „Свободі"—50,000 передплатників.
4. Нашим приятелям — всего того, чого ми собі або вони собі желають.
5. Ворогам — того, що вони нам.
6. Ляхам — четвертого розбйору.
7. Москалям — букваря.
8. Большевикам — розуму.
9. Кацапам — по трісці з царського трону.
10. Поступовцям — поступу.
11. Війні — кінця.
12. Мирови — початку.
13. Королям — царської долі.
14. Розоружній конференції — оружя.

ЩО ДУМАЮТЬ МОСКАЛІ ПРО РОСІЮ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Що становить найбільшу траґедію Росії? — Що говорить російський інтеліґент, який служить большевикам? — Туга за державою. — Спасення в еміґрації! — Здобуття держави. — Мрії а дійсне життя. — Наші замітки.

В 321 ч. „Ржечпосполітей" в огляді преси поміщено цікавий лист російського спеціяліста, який для хліба служить у большевиків. Цей лист напечатала російська часопись „Общее Дело", що виходить в Парижі. У нас багато людей думає, що Росію ось-ось „в і д б у д у е" хтось. Тимчасом це зовсім не легке діло. Про нього й чужинці й самі Москалі думають інакше.

Найбільшим нещастем Росії есть те, що **„загубився нарід"**, як сказав оден російський письменник. Він не знає, що робити. Страшенно відбилося на нім „непротивленіе злу". І він помалу конає в муках.

Дехто пояснює факт, що російський нарід утратив духа, тим, що його стероризували большевики.

Але як пояснити те, що також Москалі, які опинилися на еміґрації, — не роблять нічого, тільки сваряться. Нема у них ніякої спільної думки, ніякого спільного змагання. І цю розсипність російської еміґрації оцінює в своїм листі до редакції „Общаго Дела" російський інтеліґент, який займає дуже високе становище в большевицькій ієрархії. Він пише так:

„Коли ті з нас, що лишилися в Росії, живуть одинцем, то це можна зрозуміти: бо ми розбиті і придушені. Але прецінь на чужині можнаби сотворити загально-російську думку й волю. Дивні для нас суперечки над тим, яка має бути будуча Росія. Бо прецінь **тепер взагалі нема ніякої Росії.** Замість неї є тільки одна велика тюрма, а ми тільки вязні в тій тюрмі. І якже можна сваритися над цим, яке буде правлінне, коли взагалі нема держави?! Нехай будуть кадети — партія буржуазна, **але прецінь у теперішній Росії нема ніякої буржуазії.** Бо трудно уважати буржуазією громади спекулянтів, марудерів і т. и. Нехай собі будуть меншевики — партія пролетаріяту, **але прецінь в Росії нема ніякого пролетаріяту.** І деж тут можлива клясова політика? Соц. револ. уважають себе партією селянською. Але селяне тільки над тим думають, як викрутиться від „продналога" (податку в натурі), а публична справа їм зовсім не в голові. Правда — все селянство хоче порядку. А порядок це держава. Думка про державу повинна бути ядром усеї суспільної праці Росія. С суспільна думка родить діло... Ми зразу сильно вірили в Росію. Большевики, розуміється, упадуть: спекулянти, мародери й нова буржуазія пожруть ту здеправовану владу. Ми думали, що большевицький уряд упаде, коли пічне відновляти капіталізм. Тимчасом — нічого подібного. І ми тепер не віримо вже в еволюцію (розвиток). Ми зовсім пропащі! І як тут дальше жити? В що вірити?

„Я — як і багато инших (сповідається автор листа) радо працював з большевиками, коли ходило про предприняття, які підривали комунізм. Але показалося, що я став для них пожиточною людиною! Значить — тепер працюю для шматка хліба...

„...Та як не булоб, — **еміґрація повинна вирішити цю справу.** Бо ми в Росії можемо зробити тільки одно: втечи за границю. Поможіть нам зберегти решту сил і віру в Росію. Покажіть, що ви на свободі не тільки вмієте сваритися, але й ділати. Виведіть Росію з тюрми й опісля сваріться!"

Дальше радить автор листа **сотворити армію й вибрати правительство, зложене з найвизначнійших суспільних діячів.** Приклад Бельгії, Сербії й Чехословаччини — це найлучший доказ, що можуть істнувати правительства без територій. Вибране правительство моглоб оповістити загальну мобілізацію й витворити єдину волю, з якою Европа мусілаб рахуватися. А що Росія потрібна Европі, отож для зорґанізування того всего знайшлися-б і гроші і зброя і засоби поживи.

Треба завоювати державу — кінчить автор листа. А ту війну повинна почати еміґрація. „Памятайте, що ми в Росії переживаємо вже останки нашої віри й надії. Скажу за себе: Доживу до весни, але як большевики ще довше останут при владі, я втечу, — втечу, щоб ратувати своє людське достоїнство. І багато таксамо думає. Як еміґрація допоможе нам, то разом уратуємо Росію, як ні — то оставимо її на ласку далі й недолі...

Таке пише високий большевицький урядовець, т. зв. „спец". Розуміється, його пляни і мрії зовсім не так легко прийшлося-б здійснити, як йому здається. Не тільки тому, що російська еміґрація ледви чи способна до одностайного діла, але й тому, що головним державам Европи не дуже залежить на відбудові Росії: Для Англії (яка й так має доволі клопотів) означалоб це відновити для себе — страх за свою найкращу кольонію, Індію, а для Франції — хто зна' чи не союз російсько-німецький. І тому головні держави Европи зовсім не спішаться, відбудовувати Росію.

У Відні, 6. грудня, 1921.

Др. Осип Назарук.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

КРОВ ЗА КРОВ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(Продовженне)

(9)

Не глузую. І гадаю, що говорю ясно. Ще лиш не сказав я, яке буде то відшкодованнє. Ви загадали наскочити на нас, загарбати наше добро і нас самих взяти в полон. Се вже не станеся, бо ти незручно взявся за діло. Через те ви маєте велику втрату. Але ми добрі люди. Ми лиш аби жити і другому не дати вмерти з голоду. На добавок тепер такі часи, що Запорожцям треба жити в дружбі з Татарами. Щоби вам не було кривди і щоби подружитися з вами, хочу справити вас туди, де знайдете більше добра, ніж се, яке ми ведемо з собою. Ми лише ведемо худобу і веземо харчі. Гроший, золота, срібла не маємо ніякого. Там ще й гроші попадуть у ваші руки.

— Далеко се?

— Не дальше, як до нашого табору.

— То чомуж ви самі не йдете брати се добро, лише відступаєте нам?

— Запорожці лицарі, не степові розбійники, нехай не во гнів тобі буде.

— Не розбійники, лиш лицарі! — відповів Татарин з глумливою усмішкою. — Як джаур виріже татарський улус і забере татарську худобу, то се лицарство. Як Татарин забе джаура і возьме його коня, то се розбій. Ліпше скажи, що не сила ваша і тому кличете нас. Твоя ватага більша ніж наша. Як ви не годні одоліти, то й ми не здужаємо... Хиба зробимо спілку?

— Не знаю, кілько вас є... Але хоч би й половина того, що в мене, подужаєте. Ніякої спілки не хочу. Чому саме так... се наша тайна. Сю добичу передам вам під умовою, що ціла справа лишиться в тайні, між нами й вами.

— Мені здається, — промовив Татарин по довшій мовчанці — що я здогадуюся де то добро, яке ти нам відступаєш.

— То скажи, коли такий здогадливий. Як вгадаєш, то розкажу решту.

— Ти казав, що не дальше, як до твого табору. То хиба лиш там, де гукнув вистріл тоді, коли ви нас спіймали. Там є якісь ваші вороги... Але хто би се міг бути? Чейже не Татари, коли ти хочеш віддати їх у наші руки.

— Може би ти плюнув на твоїх Татар, вихрестився і пристав до Запорожців?... Возьму тебе до моєї сотні.

— Чому?

— Бо ти не дурний хлопець.

— Хтось від нас іде нам на зустріч...

— І я чую. Мабуть твій чура вже був у вашім таборі і сповістив твого батька, що до него ідуть гості.

— Се справді батько.

Перед ними зупинив коня статний Татарин. За ним задержався чура молодого.

— Сину! Ти здоров? — спитав Татарин, позираючи скоса, та не дуже ввічливо на Василя.

— Здоров. Правда, що діла не зорудував і життя висіло на волоску, але хто знає, чи нам се не вийде на здоровля. До тебе іде посол Запорожців.

— Вже знаю, Хто ти? — спитав, повертаючи голову до Василя.

— Моє діло таке, а гадаю, що воно буде й твоє, що ліпше буде, як я не спитаю тебе, хто ти і ти не будеш знати, хто я. Ти Татарин, я Запорожець. Для спільного діла нашого се вистане нам обом. Поки що більше не потребуємо знати ні я ні ти. Докладнійше знакомство могло би колись пошкодити як тобі, так і мені. Хочу поговорити з тобою. Твій син може при тім бути, бо й так вже дещо знає.

— Ми таки обловимося — додав син — з помочию Запорожців... Вони відступають нам усю добичу.

— Певно якийсь дуже твердий оріх, — замітив батько. — Затвердий на зуби Запорожців, отже він хоче, щоби ми поломили собі зуби. Я зубів шкодую.

— Оріх роздавиш рукою. Зерно дуже велике і масне. Не пожалуєш.

— Коли так, то їдь за мною. Мій табор недалеко. Поговоримо.

— Шкода тратити час на їзду туди і назад, — відповів Василь, зіскакуючи з коня. — Коли ми вже зійшлися, поговорім зараз. Як добємо торгу, то я й так мушу раньше вас бути на місци.

Татари також позіскакували з коний. Чурі татарський отаман казав вертати до табору і переказати його приказ ладитися до походу. Він сам і син сіли на траві біля Василя. Розмова була не довга. Що торгу добили, свідчили пращальні слова Василя, коли сідав на коня.

— Не гайтеся. Син проведе тебе на місце, де стояв наш табор. Як би між тим сталося щось таке, через що треба би змінити плян, то по дорозі до нас попадете на моїх вартових. Вишлю їх вам на зустріч.

(Далі буде)

Борис Грінченко.

ПРИХОДИТЬ ЧАС!

Приходить час, приходить час, —
Сказати кожен мусить з нас,
Чи він народу вірний син,
Чи тільки раб похилий він.
Чи раб похилий, чи боєць —
Хай кожен скаже наспростець!
І де він стане: чи до тих,
Що в путах сковані гадких,
Народ і край свій продають
Панам ,що кров із нього пють, —
А чи до сміливих борців,
Що серед бур похмурих днів
За рідний край, за нарід свій,
За долю-волю йдуть у бій?
Приходить час, занявся світ
Ізільним душам шле привіт:
Озвіться всі, хто є навкруг:
Хто нищий раб? хто волі друг?

ДОПИСІ

Спростовання.

В 297-мім числі „Свободи" (з 22. грудня 1921) була поміщена допись з Нюарку, Н. Дж., п. з. „Українці чи провокатори?" Автор сеї дописи („Обсерватор"), прочитавши в часописи „Пасейк Дейли Геральд" (з 5. грудня 1921) звістку про кацапське віче в Пасейку, Н. Дж., прийшов до висновку, що присутний на тім вічу о. Лев Весоловський, яко делеґат від української православної церкви в Нюарку, у своїй бесіді на згаданім вічу допустився провини супроти українського народу.

На підставі спростовання (гл. 305-те число „Свободи", з 31. грудня 1921) трох заприсяжених свідків, котрі враз з о. Л. Весоловським були на пасейськім вічу, ми прийшли до переконання, що заключення „обсерватора" в його дописи були незгідні з правдою і тому ми отсим се відкликуємо.

Редакція „Свободи".

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Дещо з Ню Йорку.

Звичайно кождої неділі, на семій улиці, при котрій стоїть українська церков, можна побачити вже від раннього ранку гуртки людей, які завзято диспутують про всіх і вся.

Минувшої неділі переходжу цею улицею і чує як в однім з гуртків горячкуеться кількох „завзятих" осібняків. „Проклята контрреволюція" — горячиться „оратор" — „як вони сміють?! Але попаматають вони завтрішний день, бо не дурно вже два дні товар. Дурдела і Дмитришин уділяють лекцію гудіння, хрунькання та тупання; заглушимо та захрунькаємо контрреволюцію; єй Богу захрунькаємо. А крім цього товар. Дур. і Дмитр. післали просьбу до русского совета і польскей ради роботнічей, щоби помогли підтримати революційний фронт. — Псс! Тихо, буржуй йде!" — остерігає оден з „робітників" і підготовлення на розбиття українського віча в справі Східної Галичини припинились.

Приступаю близче, дивлюсь, вони змішані моєю присутністю, зиркають з ненавистю та не мають відваги ужити „диктатури пролетаріяту" просто тому, бо, як я стану на вагу, то вказівка показує 200 фунтів. По хвилі „дискусія" починається на ново, та вже про те, що Товариство Укр. Молодіжи збирає жертви і посилає українським студентам на поміч. „От далиб на „Вісти" — таку гарну квоту". — говорить один зі „свідомих" — „а не посилалиб буржуям на науку, щоби потім хотіли самостійної України. Дивіться, товар. Дмитришин і Дурделай нам казали, що вони до жадних шкіл не ходили, а проте видите, як вони можуть нашими лідерами бути". Тут йому перебиває другий „свідомий" робітник: „А таки недобре, що вони неуки, бо, як прийшов наказ з Москви, щоби вислати делеґата на конґрес Третього Інтернаціоналу, то мусіли дати $1,500.00 з тих грошей, що Українці зложили на машини до Київа в 1918 році, Гершкови Гурвичови. Казали: ‚Ваші за дурні до такої чести'."

„От, дурні ви!" — докидає третий і, оглядаючись зі страхом підозріло, стиха сказав: „З Москви наказали, щоби дати гроші українських робітників Гурвіцови, бо то їх віра"...

Нараз всі поставали тихо, та поздіймали шапки. Здивуваний оглядаюсь за причиною так наглої зміни. Сусід поінформував мене, що се митрополит перейшов з церкви до парохіяльного дому.

Остап.

—o—

ГАМТРАМК, МІШ.

Большевицькі дурисвіти.

Американські большевики придержуються сліпо „високої" політики Леніна і Троцького: На Ісуса дивляться, а Николая бачать, або простійшими словами: що иншого думають і пишуть, а що иншого говорять і роблять.

Таке воно сталось і в нашій місцевости. Тутешні большевики устроїли собі дня 25. грудня м. р. „українське" віче, яке відбулося в польській галі. На папери було написано, що на тім „українськім" вічу буде протестуватися проти польської конскрипції в Східній Галичині і проти ляцьких насильств у старім краю. Така вічева програма мене зацікавила і я пішов на те віче, щоби послухати тих робітничих протестів.

По значнім опізненню віче отворив — знаєте хто?... Один галицький Полячок! Що він про насильства Ляхів на загарбаних ними землях не сказав ані одного словечка, то се само собою зрозуміле. Бо деж ви бачили такого Поляка, котрий осудив би польську заборчість і польську „висшу культуру"?! Слідуючі бесідники на тім „українськім" вічу були самі Москалі, котрі також не згадували нічого про панованне Поляків на українських землях. Зате всі „українські" оратори домагалися згідно, щоби в Галичині і на Буковині, а навіть на львівськім ратуши, повівав червоний прапор, зладжений большевицькими достойниками в московськім Кремлі.

„Щоби ми свою ціль осягнули, — говорив один большевицький ревун — то ви, українські робітники, мусите дати гроші на часопись „Українські Щоденні Вісти". Та часопись тепер геть упадає, а як упаде, то українському робітникови не буде що в руки взяти, не буде можна почитати дещо за робітничі справи, бо „бабуся" (себто „Свобода") ніколи не напише того, що пишеться тепер у „Щоденних Вістях". (Сим разом він не пробрехався, бо й справді наша „Свобода" не пійде на службу ворогам українського народу).

От тобі, український народе, наука. Большевицькі наемники послугуються твоїм рідним словом тільки в тій цілі, щоби тебе заманити в свої сильця. Вони виготовляють шумні відозви і програми, обіцяють на папери постояти за твоїм правом, а коли прийдеться стануги з тобою око в око, то вони „спасають" тебе при помочі бесідників польських і московських, які твоєю кривдою журяться так, як ти торічним снігом.

Тай дурні-ж ті большевики, дурні! Їм здається, що як свідомий український робітник вислухає їх „червоної" промови, то таки зараз потопче ногами свій синьо-жовтий прапор і пійде на службу своїм найбільшим ворогам: Ляхам і Москалям. Хитрі вони, ті большевицькі вовки, але й українські „барани" виросли вже з тих літ, коли то вони давали віру ляцьким і московським льокаям. Тепер уже такі часи настали, що український робітник прислухується до кождої вічевої промови критично і добре глядить, відки вітер віє та... за чиї гроші.

Т. Данилишин.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Свобода", від. 194, повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 4-тій годині пополудни в неділю, 8. січня, в домі під ч. 349 Вест 38-ма улиця. Неприсутний на тім мітинґу член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — М. Диманчук, предс.; М. Віґак, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 8. січня, в гали церковній під ч. 2238 Райс стр. На порядку нарад звіт контрольної комісії і вибір нового уряду. Неявившийся член заплатить кару $1.00, а урядник $5.00. — Д. Ґой, предс.; І. Гайович, секр.

ЕКСПОРТ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 101, повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 8. січня, в домі Теодора Звіра. Буде звіт з приходів і розходів минувшого року. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — І. Бразинець, предс.; Т. Звір, секр.

ГЛЕСТОНБУРІ, КОНН. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 138, повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 8. січня, в гали Гаврила Дзядика під ч. 123½ Овк стр. Проситься всіх членів прибути на той мітинґ, бо буде вибір нових урядників. — С. Конікевич, предс.; В. Блажейовський, секр.

ПОЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР ДАВАВ ПОЗИЧКИ З ДЕРЖАВНОЇ КАСИ ПРИВАТНИМ ЛЮДЯМ.

Клюб послів „польського сторонництва людового" вніс до сойму слідуючий внесок: Вл. Ґрабський, яко міністер фінансів, уділив польському послови в Брукселі, Собанському, якого обвинувачували в співучасти з б. міністром закордонних справ кн. Сапігою, — значної позички з державних бондів. Першу частину тієї позички Ґрабський виплатив з з державної каси Собанському в розмірі 10.000 фунтів, що по сучасному курсі виносить 120.-000.000 марок польських. Слідуючі виплати тієї позички затримав заступник Ґрабського, міністер фінансів Стечковський. Не обговорюючи навіть того, що Собанський для забезпечення тієї величезної позички віддав свій маєток, який оцінено в 700.000 марок, уділення міністром фінансів позичок з державних фондів приватним особам без згоди сойму, має цілком характер надужиття влади міністром, якого закликано стояти на сторожі охорони скарбу держави.

Тому підписані вимагають, щоби сойм закликав уряд чи просто міністра фінансів, щоб він на слідуючому засіданню сойму ствердив, чи дійсно Собанський отримав позичку на зазначених умовах та чи притягнено б. міністра Ґрабського до відповідальности за надужиття влади.

ПОЗІР! НЮАРЧАНЕ НА ДОЛІ МІСТА!

Заходом читальні „Просвіти" отворилась з днем 28. грудня в українській школі при 93 Van Buren St. ВЕЧІРНА ШКОЛА для старших мущин і женщин для грамотних і не грамотних під кличем: „Учітеся". Наука тревае від 7.30 до 9.30 в отсих вечерах: В понеділок для грамотних: граматика в українській мові. В середу для не грамотних: буквар і читанне. В четвер для грамотних: математика. Вписи в отсих вечерах і в неділю пополудни. Цілий курс тревати-ме до 1. червня б.р.

ВСТУП ВІЛЬНИЙ. 1-2

По близші інформації зголошуватись до: П. Костів-Костур, 64 Charlton St., Newark, N. J.